

स्थानीय पाठ्यक्रमः

विपद् जोखिम न्युनीकरण

कक्षा : प्रारम्भिक बाल विकास (ECD) - ८

युनिसेफको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा
आसमान नेपाल, जनकपुरद्वारा प्रकाशित
स्थानीय पाठ्यक्रम: विपत् जोखिम न्युनीकरण

प्रथम प्रकाशन : माघ २०७६

© आसमान नेपाल

कक्षा - प्रारम्भिक बाल विकास (ECD)

क्र.स	क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धी	विषयवस्तु	शिक्षण सिकाइ विधि	शिक्षण सिकाइ सामग्री	मूल्याङ्कन	अनुमानित घण्टा
१	कृषि	बाढी पहिचान गर्ने ।	बाढी (आकर्षक चित्रहरू)	<ul style="list-style-type: none"> मातृभाषा प्रयोग प्रश्नोत्तर गर्ने सम्भव भएसम्म असरको अवलोकन गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> चित्रपती फ्ल्यास कार्ड 	वाढीको चित्र देखाई यो के हो भनि प्रश्न गर्ने ?	२
२	भूकम्प	भूकम्पको असरहरू बारे छलफलमा भाग लिन	भूकम्प (आकर्षक चित्रहरू)	<ul style="list-style-type: none"> कथाकथन विधि प्रदर्शन विधि 	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्प पछिका असर देखिने विभिन्न चित्रहरू 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र देखाएर प्रश्न गर्ने । भनिएको कथाबाट प्रश्न गर्ने । 	२
३	प्राणीहरू	आगलागी पाहिचान गर्ने ।	आगलागी (विभिन्न चित्रहरू)	<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न चित्रहरू देखाउने । आगलागी भएको भिडियो देखाउने । 	<ul style="list-style-type: none"> मोबाइल 	<ul style="list-style-type: none"> भिडियो हेराएर प्रश्न गर्ने । 	२
४	प्राणीहरू	वातावरणका असरहरूबारे छलफलमा भाग लिन	शीतलहर (आकर्षक चित्र हरू)	<ul style="list-style-type: none"> सम्भव भएसम्म असरको अवलोकन गराउने 	शीतलहरका चित्र	<ul style="list-style-type: none"> चित्रहरू देखाई विभिन्न प्रश्न गर्ने । 	

५	(1) बरिमा बताउन ।	लू (तातो हावा)	• असरको अवलोकन गर्न लगाउने ।			२
६	सर्पको टोकाइबाट बचन ।	सर्पको चित्र सर्प बस्ने ठाउँको चित्र	• असर देखिने चित्रको आधारमा छलफल गर्ने ।	सर्पका चित्रहरू	• सर्पको टोकाइबाट कसरी बचन सकिन्छ भन ।	
७.	असरबारे छलफलमा भाग लिन ।	करेन्ट (करेन्ट लागेका व्यक्तिको घाइते भएको चित्र)	• कथाकथन गाउँघरमा घटेका घटनाको बारेमा छलफल गर्ने ।	कथा भएको किताब	तिमिहरूले करेन्ट लागेको व्यक्तिहरूदेखिका छौ ?	

कक्षा -१

क्र.स	क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धी	विषय वस्तु	शिक्षण सिकाइ विधि	शिक्षण सिकाइ सामग्री	मूल्याङ्कन	अनुमानित घण्टी
१	१. कृषि २. वृक्ष	बाढी र भूकम्पको बीच चित्रमा फरक बताउन	बाढी र भूकम्प	<ul style="list-style-type: none"> चित्र प्रदर्शन, छलफल, प्रश्नोत्तर 		चित्रको आधारमा फरक छुट्याउन लगाउने ।	२
२	१. शीतलहर २. शीतलहरको पहिचान गर्न ।	आगलागी र शीतलहरको पहिचान गर्न ।	आगलागी र शीतलहर सम्बन्धि विभिन्न प्रकारको चित्र	<ul style="list-style-type: none"> चित्र प्रदर्शन, छलफल, प्रश्नोत्तर 		आगलागी र शीतलहर बिचको फरक छुट्याउन लगाउने ।	२
३	१. चट्याङ र असिनाको चित्र माध्यम बाट चिन्न	चट्याङ र असिनाको चित्र माध्यम बाट चिन्न	चट्याङ र असिना	<ul style="list-style-type: none"> चित्र प्रदर्शन, छलफल, प्रश्नोत्तर 		चट्याङ र असिनाको चित्र देखाई के को चित्र हो फरक छुट्याउन लगाउने ।	२
४	१. लू र हावाहुरी पहिचान गर्न ।	लू र हावाहुरी पहिचान गर्न ।	लू र हावाहुरी	<ul style="list-style-type: none"> चित्र प्रदर्शन, छलफल, प्रश्नोत्तर 		लू र हावाहुरी के हो ? एक एक जनासँग प्रश्न सोध्ने ।	२
५	१. पानीमा डुब्नु र सडक दुर्घटना पहिचान गर्न ।	पानीमा डुब्नु र सडक दुर्घटना पहिचान गर्न ।	नदी, नाला, पोखरीमा डुब्ने व्यक्तिको चित्र र सडक दुर्घटनाको विभिन्न चित्र	<ul style="list-style-type: none"> चित्र प्रदर्शन, छलफल, प्रश्नोत्तर 		<ul style="list-style-type: none"> मानिसहरू कुन कुन ठाउँमा डुब्न सक्छन् प्रश्न सोध्ने । सडक दुर्घटना के हो चित्र देखाई प्रश्न गर्ने । 	२

६	सर्पको टोकाइ र करेन्ट लानु बारे जानकारी हासिल गर्न ।	विभिन्न सर्पहरूको चित्र, सर्प बस्न सक्ने विभिन्न टाउँको चित्र, करेन्ट लागेको व्यक्तिको चित्र	<ul style="list-style-type: none"> चित्र प्रदर्शन, छलफल, प्रश्नोत्तर 	<ul style="list-style-type: none"> सर्पहरू कस्ता कस्ता टाउँमा बस्न सक्छन प्रश्न गर्ने ? करेन्ट लागेको व्यक्तिको चित्र देखाई के के चित्र हो प्रश्न गर्ने र नजान्नेलाई सघाउने 	२
७.	कुकुरको टोकाइबाट सावधान हुन ।	कुकुरको टोकाइ	<ul style="list-style-type: none"> चित्र प्रदर्शन, छलफल, प्रश्नोत्तर 	टोकने र नटोकने जनावरहरूको चित्र देखाई टोकने जनावरको नाम सोध्ने ।	
८	महामारी ल्याउने रोग पहिचान गर्न ।	विभिन्न रोग लागको व्यक्तिहरूको चित्र	<ul style="list-style-type: none"> चित्र प्रदर्शन, छलफल, प्रश्नोत्तर 	रोग लागेको र रोग नलागको व्यक्तिहरूको चित्र देखाई रोग लागेको व्यक्तिको पहिचान गर्न लगाउने ।	

कक्षा - २

क्र.स	क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धी	विषयवस्तु	शिक्षण सिकाइ विधि	मूल्याङ्कन	अनुमानित घण्टी
१	५ ५ ५	बाढी र वर्षाको बीच प्रभावबारे चित्र हेरेर बताउन ।	बाढी र वर्षाको प्रभाव	<ul style="list-style-type: none"> प्रदर्शन विधि, छलफल, प्रश्नोत्तर 	चित्र देखाएर कुन चित्र के को चित्र हो भनेर सोध्ने ।	४
२	५ ५	भूकम्पको असर बताउन ।	भूकम्पको असर	<ul style="list-style-type: none"> प्रदर्शन विधि, छलफल, प्रश्नोत्तर 	चित्र देखाएर के को चित्र हो ? भन्ने, सोध्ने ।	
३	५ ५ ५	हावाहुरी र असिनाको असर बताउन	हावाहुरी र असिनाको असर	<ul style="list-style-type: none"> प्रदर्शन विधि, छलफल, प्रश्नोत्तर 	हावाहुरी र असिनाको चित्र के को हो ? सोध्ने	
४	५ ५ ५	विभिन्न सडक दुर्घटनाको पहिचान गर्न ।	सडक दुर्घटना ।	<ul style="list-style-type: none"> प्रदर्शन विधि, छलफल, प्रश्नोत्तर 	सडक दुर्घटनाको चित्र देखाई प्रश्न सोध्ने, भन्ने ?	
५	५ ५ ५	लू र चट्याङको प्रभाव बताउन ।	लू र चट्याङको प्रभाव	<ul style="list-style-type: none"> प्रदर्शन विधि, छलफल, प्रश्नोत्तर 	लू र चट्याङको चित्र देखाएर के को चित्र हो ? सोध्ने ।	

कक्षा - ३

क्र. सं.	क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धी	विषयबस्तु	शिक्षण विधि	शिक्षण सामग्री	मूल्याङ्कन	अनुमाति घण्टी
१	शैत्य कृषि	<ul style="list-style-type: none"> बाढीको परिचय दिन । बाढी आउने समान्य कारणहरू भन्न । बाढीबाट जोगिने उपायहरू भन्न । पहिरो आउने कारणहरू बताउन । 	<ul style="list-style-type: none"> बाढी (वर्षा र नदीको पानी) पहिरो परिचय कारण बाँच्ने उपाय 	<ul style="list-style-type: none"> अवलोकन चित्राङ्कन गीत छलफल 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र फोटो भिडियो 	<ul style="list-style-type: none"> बाढी के हो ? बाढीबाट बच्ने २ ओटा उपायहरू लेख । पहिरो के हो ? पहिरोबाट बच्ने २ ओटा उपायहरू लेख । 	
२	पुनर्निर्माण	<ul style="list-style-type: none"> आगलागीको परिचय दिन आगलागीको कारण बताउन आगलागीबाट बच्ने उपायहरू बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> आगलागी (गाउँघरको आगलागी, बिजुलीको आगलागी) परिचय कारण बच्ने उपाय 	<ul style="list-style-type: none"> अवलोकन चित्राङ्कन छलफल गीत 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र, फोटो, भिडियो 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र हेरी अवस्था बताउने । आगलागी के हो ? आगलागी बाट बच्ने ३ उपायहरू भन । 	४
३	शैत्यकृषि	<ul style="list-style-type: none"> शीतलहरको परिभाषा दिन शीतलहरको असर बताउन शीतलहरबाट बच्ने उपाय बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> शीतलहरको परिचय कारण बच्ने उपाय 	<ul style="list-style-type: none"> अवलोकन छलफल विधि फोटो प्रदर्शन 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र, फोटो, भिडियो 	<ul style="list-style-type: none"> शीतलहर भनेको के हो ? शीतलहरको २ ओटा असरहरू बताउ । शीतलहरबाट बच्ने ३ ओटा उपायहरू लेख । 	३

४	प्रश्न ४	<ul style="list-style-type: none"> हुरी बतासको परिचय बताउन । हुरी बतासबाट जोगिने उपाय बताउन । 	<ul style="list-style-type: none"> परिचय असर बच्ने उपाय 	<ul style="list-style-type: none"> अवलोकन चित्राङ्कन फोटो प्रदर्शन 	<ul style="list-style-type: none"> भिडियो चित्र फोटो 	<ul style="list-style-type: none"> हुरी बतास परिचय देऊ । यसबाट बच्ने कुनै २ ओटा उपायहरू लेख ? 	३
५	प्रश्न ५	<ul style="list-style-type: none"> लूको सामान्य अर्थ भन्न । लूबाट बच्ने उपायहरू बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> परिचय बच्ने उपायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> अवलोकन छलफल चित्रांकन 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र फोटो भिडियो 	<ul style="list-style-type: none"> लू भनेको के हो ? लूबाट बच्ने कुनै २ ओटा उपायहरू बताऊ । 	३
६.	प्रश्न ६	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्पको परिचय बताउन भूकम्पको सामान्य असरहरू बताउन । भूकम्पबाट बच्ने सामान्य उपाय बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> परिचय असर बच्ने उपाय 	<ul style="list-style-type: none"> सम्वाद छलफल प्रश्नोत्तर भिडियो प्रदर्शन 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र फोटो भिडियो 	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्पको परिचय देऊ ? भूकम्पबाट बच्ने ३ ओटा उपायहरू बताउ । 	३

कक्षा- 8

क्र. सं.	क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धी	विषयवस्तु	शिक्षण सिकाइ विधि	शिक्षण सामग्री	मूल्याङ्कन	अनुमानित घण्टी
१.	स्वास्थ्य र कृषि	<ul style="list-style-type: none"> बाढी र पहिरोको परिचय दिन । बाढी अउने सामान्य कारण भन्नु । बाढीबाट जोगिने उपाय अपनाउनु । 	<ul style="list-style-type: none"> बाढीको परिचय कारण बच्ने उपाय 	<ul style="list-style-type: none"> अवलोकन विधि चित्राङ्कन विधि छलफल विधि प्रश्नोत्तर घटना अध्ययन 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र फोटो प्रोजेक्टर भिडियो 	<ul style="list-style-type: none"> बाढीको परिचय लेख । बाढी आउने २ ओटा कारण लेख । बाढीबाट जोगिने २ ओटा उपायहरू लेख । 	५
२	मानवशास्त्र	<ul style="list-style-type: none"> आगलागीको परिचय । आगलागीबाट हुने असरहरू बताउनु । आगलागीका कारणहरू बताउनु । 	<ul style="list-style-type: none"> आगलागीको परिचय कारण बच्ने उपाय 	<ul style="list-style-type: none"> चित्राङ्कन छलफल अवलोकन प्रश्नोत्तर 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र फोटो प्रोजेक्टर भिडियो 	<ul style="list-style-type: none"> आगलागीको परिचय लेख ? आगलागी हुने २ ओटा कारणहरू लेख । आगलागीबाट बच्ने ३ ओटा उपायहरू लेख । 	६
३	स्वास्थ्य	<ul style="list-style-type: none"> शीतलहरको परिभाषा दिन । शीतलहरका असरहरू बताउनु । शीतलहरबाट बच्ने उपायहरू अपनाउनु । 	<ul style="list-style-type: none"> परिचय कारण बच्ने उपाय 	<ul style="list-style-type: none"> अवलोकन प्रश्नोत्तर घटना अध्ययन 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र फोटो भिडियो प्रोजेक्टर 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र अवलोकन गरी अवस्थाबारे वर्णन गर । शीतलहरका असरहरू भन । शीतलहरबाट बच्ने कुनै चार ओटा उपायहरू लेख । 	६

४.	माला कुँडु	<ul style="list-style-type: none"> हुरी बतासको परिचय बताउन । हुरी बतासबाट जोगिने उपाय बताउन । 	<ul style="list-style-type: none"> परिचय कारण बच्चे उपाय 	<ul style="list-style-type: none"> छलफल प्रदर्शन चित्रांकन 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र फोटो भिडियो प्रोजेक्टर 	<ul style="list-style-type: none"> हुरी बतासको परिचय लेख । हुरी बतासबाट बच्चे कुनै ३ ओटा उपायहरू लेख । 	५
५	माला कुँडु	<ul style="list-style-type: none"> लूको सामान्य अर्थ भन्नु । लूबाट बच्चे उपायहरू बताउन । 	<ul style="list-style-type: none"> परिचय बच्चे उपायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> अवलोकन चित्रांकन छलफल 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र फोटो भिडियो 	<ul style="list-style-type: none"> लू भनेको के हो ? लूबाट बच्चे कुनै ४ ओटा उपायहरू बताऊ । 	५
६	मूक कुँडु	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्पको परिचय बताउन । भूकम्पको सामान्य असरहरू बताउन । भूकम्पबाट बच्चे उपायहरू बताउन । 	<ul style="list-style-type: none"> परिचय असर बच्चे उपायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सम्वाद प्रश्नोत्तर चित्रांकन छलफल 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र फोटो भिडियो 	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्पको परिचय देऊ । भूकम्पबाट बच्चे ४ ओटा उपायहरू लेख । 	५

कक्षा - ५

क्र.स	क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धी	विषयवस्तु	शिक्षण सिकाइ विधि / सामग्री	मुल्याङ्कन	अनुमानित घण्टी
१	भूकम्प	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्पको परिचय तथा सामान्य परिभाषा बताउन । भूकम्पबाट पर्ने असरहरू बताउन । भूकम्पबाट बच्ने उपायहरू बताउन र सुरक्षित स्थानको पहिचा गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्पको परिचय र परिभाषा भूकम्पका असरहरू भूकम्पबाट बच्ने र सावधानी अनाउने चित्र 	<ul style="list-style-type: none"> प्रदर्शन छलफल प्रश्नोत्तर क्रितिम अभ्यास अडियो भिडियो समाग्री 	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्प भनेको के हो ? भूकम्पबाट हुने दुई ओटा असरहरू बताऊ । भूकम्पबाट बच्ने कुनै दुई उपाय लेख । 	३
२	जलवायु परिवर्तन ? लू, लागु	<ul style="list-style-type: none"> लू, लागुको समान्य अर्थ बताउन । लू, लागुको कारण बताउन । लू, लागुबाट पर्ने असरहरू बताउन । लू, लागुबाट बच्ने सुरक्षाका उपायहरू अपनाउन । 	<ul style="list-style-type: none"> लू, लागुको अर्थ र परिभाषा लू, लागुका कारणहरू लू, लागुका असरहरू लू, लागुबाट बच्ने सुरक्षाका उपायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सामुहिक छलफल प्रश्नोत्तर प्रदर्शन 	<ul style="list-style-type: none"> लू, लागु भनेको के हो ? लू, कुन कारणले लागु ? लू, लागेपछि देखा पर्ने कुनै दुई असरहरू लेख । लूबाट बच्ने ३ ओटा उपायहरू लेख । 	२

	२ हावाहुरी	<ul style="list-style-type: none"> ● हावाहुरीको परिचय बताउन ● हावाहुरीबाट बच्ने उपायहरू अपनाउन ● हावाहुरीबाट पर्ने असरहरूको सूची बनाउन 	<ul style="list-style-type: none"> ● हावाहुरीको परिचय ● हावाहुरीबाट बच्ने उपायहरू ● हावाहुरीका असरहरू 	<ul style="list-style-type: none"> ● चित्र छलफल ● भिडियो प्रदर्शन ● छलफल 	<ul style="list-style-type: none"> ● हावाहुरी केलाई भनिन्छ ? ● हावाहुरीबाट पर्ने २ ओटा असरहरू लेख । ● हावाहुरीबाट बच्ने २ ओटा उपायहरू लेख । 	२
	३ चट्याङ र असिना	<ul style="list-style-type: none"> ● चट्याङको परिचय बताउन । ● चट्याङबाट बच्ने उपाय अपनाउन । ● असिनाको परिचय बताउन । ● असिनाबाट बच्ने उपाय अपनाउन । ● असिना र चट्याङबाट पर्ने असरहरूको सूचि बनाउन । 	<ul style="list-style-type: none"> ● चट्याङको र असिनाको परिपचय ● चट्याङ र असिनाबाटबाट बच्ने उपायहरू ● असिना र चट्याङका उपायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> ● भिडियो प्रदर्शन ● छलफल ● घटना छलफल 	<ul style="list-style-type: none"> ● चट्याङ केलाई भनिन्छ? ● असिना केलाई भनिन्छ ? ● चट्याङ र असिनाबाट बच्ने उपायहरू २/२ ओटा लेख । ● चट्याङ र असिनाबाट पर्ने २/२ ओटा असरहरू लेख । 	३
	४ बाढी र पहिरो	<ul style="list-style-type: none"> ● बाढीको परिचय दिन । ● बाढी आउनेको कारण बताउन । ● बाढीबाट बच्ने उपायहरू अपनाउन । ● पहिरोको परिचय बताउन । 	<ul style="list-style-type: none"> ● बाढीको परिचय (चित्र समेत) ● बाढी आउने कारणहरू ● बाढीबाट बच्ने उपायहरू ● पहिरोको परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> ● छलफल विधि ● भिडियो प्रदर्शन 	<ul style="list-style-type: none"> ● बाढी केलाई भनिन्छ । ● बाढी आउने दुई ओटा कारणहरू लेख । ● बाढीबाट बच्ने दुई ओटा कारणहरू लेख । ● पहिरो भनेको के हो ? 	

	५ खडेरी	<ul style="list-style-type: none"> ● खडेरीको परिचय बताउन । ● खडेरीका असरहरू बताउन । ● खडेरीबाट बच्ने उपायहरू बताउन । 	<ul style="list-style-type: none"> ● खडेरीको परिभाषा ● खडेरीको कारण ● खडेरीबाट पर्ने असर ● खडेरी बच्ने उपाय 	<ul style="list-style-type: none"> ● छलफल ● अवलोकन ● प्रश्नोत्तर 	<ul style="list-style-type: none"> ● खडेरीबाट भनेको के हो ? ● खडेरी हुने ३ ओटा कारणहरू बताऊ । ● खडेरीबाट बच्ने २ ओटा उपायहरू लेख । 	२
	६ शीतलहर	<ul style="list-style-type: none"> ● शीतलहरको परिचय दिन । ● शीतलहरबाट बच्ने उपायहरू बताउन । 	<ul style="list-style-type: none"> ● शीतलहरको परिचय ● शीतलहरबाट बच्ने उपायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> ● अवलोकन ● भिडियो प्रदर्शन 	<ul style="list-style-type: none"> ● शीतलहर भनेको के हो ? 	१
	७ महामारी	<ul style="list-style-type: none"> ● महामारीको अर्थ र परिभाषा दिन । ● महामारीको कारण बताउन । ● महामारीबाट हुने असरहरू बताउन । ● महामारीबाट बच्ने उपायहरू अपनाउन । 	<ul style="list-style-type: none"> ● महामारीको अर्थ र परिभाषा ● महामारीका कारण ● महामारीको अर्थ र परिभाषा ● महामारीका कारणहरू ● महामारीबाट पर्ने असरहरू ● महामारीको रोकथाम 	<ul style="list-style-type: none"> ● चित्र छलफल ● भिडियो प्रदर्शन ● अवलोकन 	<ul style="list-style-type: none"> ● महामारी भनेको के हो ? ● महामारी आउनुको कुनै ३ कारणहरू लेख । ● महामारी बाट हुने ४ ओटा असरहरूको सूची बनाऊ ● महामारी बाट बच्ने २ ओटा उपायहरू लेख । 	२
३	आगलागी	<ul style="list-style-type: none"> ● आगलागीको परिचय बताउन । ● आगलागीको कारण बताउन । ● आगलागीबाट हुने असरहरू बताउन । 	<ul style="list-style-type: none"> ● आगलागीको परिचय ● आगलागीको कारण 	<ul style="list-style-type: none"> ● भिडियो प्रदर्शन ● चित्र छलफल ● समूह छलफल ● अवलोकन 	<ul style="list-style-type: none"> ● आगलागी भन्नाले के बुझिन्छ ? ● आगलागी हुने ४ ओटा कारण लेख । 	३

४	दुर्घटना तथा सुरक्षा १ सडक दुर्घटना कारणहरूको सूची बनाउन । सडक दुर्घटनाबाट बच्ने उपाय बताउन ।	सडक दुर्घटनाको परिचय सडक दुर्घटनाका कारणहरू बच्ने उपायहरू	भिडियो क्लिप प्रदर्शन अवलोकन प्रश्नोत्तर	सडक दुर्घटना कस्तो अवस्था लाई जनाउँछ ? सडक दुर्घटना ३ ओटा कारणहरू लेख । बच्ने २ ओटा उपाय लेख ।	२
	२ करेन्ट लामुको परिचय दिन । करेन्ट लामुको कारण बताउन । करेन्ट लागेपछि हुने असरहरू बताउन । करेन्ट बाट बच्ने उपायहरू अपनाउन ।	करेन्ट लागेपछि हुने असरहरू करेन्ट लामबाट बच्ने सुरक्षाका उपायहरू	चित्र प्रदर्शन छलफल		
	३ खाद्य विषाक्तता (Food Poisoning)	विषाक्तताको सामान्य परिचय दिन । विषाक्तता हुने कारणहरू बताउन ।	अवलोकन अभिनय भूमिका खेलाई	विषाक्तता केलाई भनिन्छ ? शरिरमा विषाक्तता हुने कारणहरू केके हुन ?	१

५	जनावर आतङ्क १. सर्पदंश	<ul style="list-style-type: none"> ● सर्पदंशको अर्थ र परिभाषा दिन । ● सर्पदंशको कारणहरूको सूची बनाउन । ● सर्पदंशबाट बच्ने उपायहरू बताउन । 	<ul style="list-style-type: none"> ● सर्पदंशको अर्थ ● सर्पदंशका कारणहरू ● सर्पदंशको असरहरू 	<ul style="list-style-type: none"> ● छलफल ● भिडियो क्लिप ● प्रश्नोत्तर 	<ul style="list-style-type: none"> ● सर्पदंश केलाई भनिन्छ ? ● सर्पले टोक्ने कारणहरू केके हुन सक्छन् ? ● सर्पले टोकेपछि हुने असर र त्यसबाट बच्ने ३ ओटा उपाय लेख । 	२
२ कुकुरको टोकाइ	<ul style="list-style-type: none"> ● कुकुरको टोकाइको परिचय बताउन । ● कुकुरले टोकेपछि पर्ने असरहरू बताउन । ● कुकुरको टोकाइका कारणहरू बताउन । ● कुकुरको टोकाइबाट बच्ने उपायहरू अपनाउन । 	<ul style="list-style-type: none"> ● कुकुरको टोकाइको परिचय ● कुकुरले टोक्नुका कारणहरू ● कुकुरको टोकाइबाट बच्ने उपायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> ● चित्र प्रदर्शन र छलफल ● प्रश्नोत्तर 	<ul style="list-style-type: none"> ● कुकुरले टोक्नु भन्नाले के बुझिन्छ ? ● कुकुरले टोक्नुको कुनै एउटा कारण लेख । ● कुकुरले टोकेपछि शरीरमा हुने २ ओटा असर भन ? ● कुकुरको टोकाइबाट बच्ने ३ ओटा उपायहरू लेख । 		
३ सुँगुर, बूँगुर, बाँदर तथा बँदेलको आतङ्क	<ul style="list-style-type: none"> ● सुँगुर, बूँगुर, बँदेल तथा बाँदरको परिचय दिन । ● सुँगुर, बूँगुर, बँदेल तथा बाँदर लगायत जनावरहरू बीचको फरक छुट्याउन । ● यी जनावरहरूबाट पर्ने असरहरूको सूचि बनाउन । ● यी जनावरको आतङ्कबाट बच्ने उपायहरू अपनाउन । 	<ul style="list-style-type: none"> ● सुँगुर, बूँगुर, बँदेल तथा बाँदरको परिचय ● सुँगुर, बूँगुर, बँदेल तथा बाँदरको असरहरू ● सुँगुर, बूँगुर, बँदेल तथा बाँदरबाट बच्ने उपायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> ● छलफल ● चित्र प्रदर्शन ● प्रश्नोत्तर 	<ul style="list-style-type: none"> ● आतङ्क भनेको के हो ? ● सुँगुर, बूँगुरको आतङ्कबाट पर्ने असरहरू लेख । ● सुँगुर, बूँगुरबाट बच्ने ४ ओटा उपायहरू लेख । 		

कक्षा - ६

सि.न.	कृ	सिकाइ उपलब्धी	विषयवस्तु	शि.सि.विधि / सामग्री	मुल्याङ्कन	पाठ्यभार
१	पृष्ठ १०५	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्पको परिभाषा दिन भूकम्पको कारणहरू बताउन भूकम्प अघि गर्नुपर्ने कार्यहरू भूकम्पबाट बच्ने तरिकाहरू बताउन भूकम्पका असरहरू बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्पको परिचय भूकम्पको कारणहरू भूकम्प अघि गरिने पूर्व तयारीको कार्य भूकम्पबाट बच्ने उपाय सुरक्षित असरहरूको पहिचान 	<ul style="list-style-type: none"> छलफल विधि प्रश्नोत्तर विधि अभिनय विधि प्रदर्शन विधि 	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्पको परिचय लेख । भूकम्पको कारणहरू बताउ । भूकम्प अघि गर्नु पर्ने कार्यहरू केके हुन ? भूकम्पबाट बच्ने तरिका लेख । भूकम्पको असरहरू केके हुन् ? 	३
२	पृष्ठ १०६	<ul style="list-style-type: none"> लू लामुको सामान्य परिचय दिन लू लामुको मुख्य कारणहरू बताउन । लू लागेको अवस्थामा सहयोग गर्न लू लामुबाट बच्ने उपायहरू बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> लू लामुको परिचय, कारण, असर र उपायहरू लू लागेकालाई सहयोग गर्ने तरिका 	<ul style="list-style-type: none"> छलफल विधि प्रश्नोत्तर विधि अभिनय विधि प्रयोग विधि प्रयोगात्मक विधि 	<ul style="list-style-type: none"> लू लामुको परिचय । लू लामुको कारणहरू बताउ । लू लागेको अवस्थामा केके गर्ने लेख । लू लामुबाट बच्ने उपायहरू बताउ । 	२

	बाढी, पहिरो र डुबान भनेको के हो बताउन । बाढी, पहिरो र डुबानका कारण बताउन । बाढी, पहिरो र डुबान आउन आघि पूर्व तयारीका उपाय बताउन । बाढी, पहिरो र डुबानबाट हुने असरहरू बताउन ।	बाढी, पहिरो र डुबानको परिचय दिन बाढी, पहिरो र डुबानका असरहरू बाढी, पहिरो र डुबानको पूर्व तयारीका उपाय	समस्या समाधान विधि छलफल विधि प्रश्नोत्तर विधि	बाढी, पहिरो र डुबानको कारणहरू लेख । बाढी, पहिरो र डुबानको छोटो परिचय भन ? बाढी, पहिरो र डुबानको असरहरू केके हुन् ?	४
	खडेरीको परिभाषा बताउन खडेरीको कारण बताउन खडेरीको समयमा अपनाउनु पर्ने उपायहरू जान्न	खडेरीको चित्र खडेरीको कारण खडेरीको समयमा गरिने उपाय	चित्र प्रदर्शन प्रश्नोत्तर विधि छलफल विधि	खडेरी भनेको के हो ? खडेरीको कारणहरू लेख । खडेरीको समयमा अपनाउने उपायहरू लेख ।	
	शीतलहरको अर्थ र परिभाषा थाहा पाउन शीतलहर हुने महिनाको नाम बताउन शीतलहरबाट हुने हानी नोक्सानी छुट्याउन शीतलहरको समयमा लगाउने कपडाको बारेमा जान्न शीतलहरबाट बच्ने उपाय जान्न	शीतलहर भल्किने चित्र र मौसमी पात्रो बालीनाली सखाप भएको चित्र न्यानो कपडा (अनको स्वीटर, ज्यकेट, टोपी, जुता, पंजा) न्यानो पर्ने आगोको चित्र सडक नाटक	छलफल चित्र प्रदर्शन श्रव्यदृष्य सामग्रीको प्रयोग विधि	शीतलहरको परिभाषा लेख । शीतलहर हुने महिनाको नाम लेख । शीतलहरबाट हुने हानी नोक्सानीको सूची बनाउ । शीतलहरबाट बच्ने उपायहरू लेख ।	२

	७ महामारी	<ul style="list-style-type: none"> ● महामारी के हो बताउन ● महामारी कसरी सृजना हुन्छ बताउन ● महामारीका समयमा अपनाउने सावधानीहरू पहिचान गरी बताउन ● महामारीबाट हुने असर र बच्ने उपायको पहिचान गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> ● महामारी परिचय ● महामारीबाट बच्ने तरिका ● महामारी सृजना हुने अवस्थाहरू ● महामारीका कारणहरू 	<ul style="list-style-type: none"> ● छलफल विधि ● प्रश्नोत्तर विधि ● चित्र प्रदर्शन विधि 	<ul style="list-style-type: none"> ● महामारी भनेको के हो ? ● महामारी सृजना हुने लक्षणहरू लेख । ● महामारीबाट हुने असर केके हुन ? ● महामारीबाट बच्ने उपायहरू लेख । 	३
३	सुनामी	<ul style="list-style-type: none"> ● आगलागीको परिभाषा बताउन ● आगलागीको कारणहरू बताउन ● आगलागी हुनु पूर्व र पछि अपनाउने उपायहरू बताउन ● आगलागी पिडितहरूको मनोभावना बुझी उद्धार र सहयोग गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> ● आगलागीको चित्र ● आगलागीको कारण सूची ● आगलागीको सामग्रीहरूको सुरक्षा ● आगलागी हुनु पूर्व र पछि अपनाउने उपायहरू ● आगलागी पिडितलाई गरिने उद्धार र सहयोग । 	<ul style="list-style-type: none"> ● छलफल विधि ● प्रश्नोत्तर विधि ● प्रदर्शन विधि ● समस्या समाधान विधि 	<ul style="list-style-type: none"> ● आगलागी भनेको के हो ? ● कागलागीका कारणहरू केके हुन ? ● आगलागी हुनु पूर्व तथा पछि अपनाउने उपायहरू लेख । ● आगलागी पिडितलाई गरिने सहयोगबारे लेख । ● आगलागीबाट हुने धन, जनको क्षति संकलन गर्ने तरिका लेख । 	३
४	१ सडक दुर्घटनाको परिभाषा बताउन	<ul style="list-style-type: none"> ● सडक दुर्घटनाको परिभाषा बताउन ● सडकमा प्रयोग गर्ने ट्रैफिक संकेतको पहिचान गर्न ● ट्रैफिक नियमबारे बताउन ● सडक दुर्घटनाका कारण र बच्ने उपाय अपनाउन 	<ul style="list-style-type: none"> ● सडक दुर्घटनाको परिचय ● ट्रैफिक संकेतको पहिचान ● ट्रैफिक नियमको पालन ● सडक दुर्घटनाको कारण र बच्ने उपाय 	<ul style="list-style-type: none"> ● छलफल विधि ● प्रश्नोत्तर विधि ● भिडियो प्रदर्शन विधि ● अवलोक विधि ● चित्र प्रदर्शन विधि 	<ul style="list-style-type: none"> ● सडक दुर्घटना भन्नाले के बुझिन्छ ? ● सडक दुर्घटना कस्तो अवस्थालाई जनाउँछ ? ● सडक दुर्घटनाका कारणहरू लेख । ● तीन ओटा ट्रैफिक संकेतहरू तयार पार । 	२

		२ करेन्ट लाग्ने दिन	<ul style="list-style-type: none"> ● करेन्ट लाग्नुको परिभाषा दिन ● करेन्ट लाग्नु पूर्व अपनाउने सावधानीहरू बताउन ● करेन्ट लाग्नेकोलाई प्राथमिक उपचार गर्न । ● करेन्ट प्रवाह हुने क्षेत्रहरूको पहिचान गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> ● करेन्ट लाग्नेको चित्र ● प्रदर्शन र क्रियाकलाप ● प्राथमिक क्रियाकलाप ● करेन्टबाट बच्ने पूर्व सावधानीका उपायहरू ● करेन्ट प्रवाहित हुने क्षेत्रहरू 	<ul style="list-style-type: none"> ● चित्र प्रदर्शन ● छलफल ● प्रश्नोत्तर ● क्रियाकलाप ● केन्द्रित विधि 	<ul style="list-style-type: none"> ● करेन्ट भनेको के हो ? ● करेन्ट लाग्नु पूर्व अपनाउने सावधानीहरू केके हुन ? ● करेन्ट लाग्नेकोलाई कसरी प्राथमिक उपचार गर्न सकिन्छ ? ● कस्तो ठाउँमा करेन्ट प्रवाह हुन्छ ? 	१
		३ खाद्य मिश्रणको परिभाषा	<ul style="list-style-type: none"> ● विषाक्तताको परिभाषा दिन ● खाद्य मिश्रणको परिभाषा बताउन ● मिसावटयुक्त खाद्य पदार्थको पहिचान र असरबारे बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> ● विषाक्तताको परिचय ● खाद्य मिश्रणबारे जान्न ● मिसावटयुक्त खाद्य सामग्री पहिचान 	<ul style="list-style-type: none"> ● छलफल ● प्रश्नोत्तर ● अवलोकन ● समस्या समाधान विधि 	<ul style="list-style-type: none"> ● विषाक्तता भन्नाले के बुझिन्छ ? ● खाद्य मिश्रण भन्नाले के बुझिन्छ ? ● खाद्य मिश्रणबाट हुने नोक्सानीहरू केके हुन ? ● कुन कुन खाद्य पदार्थहरूमा मिसाबाट हुन्छ ? 	१
५	जनवरको आतङ्क	४ सर्पदंश	<ul style="list-style-type: none"> ● सर्पदंश भनेको के हो बताउन ● सर्पदंशबाट सुरक्षित हुने उपायहरू बताउन ● सर्पदंशको पहिचान गर्न ● सर्पदंश गरेको अवस्थामा गरिने उपाय बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> ● सर्पदंशको परिचय ● सर्पदंशबाट सुरक्षित हुने सुरक्षाको उपायहरू ● प्राथमिक उपचारको तरिका 	<ul style="list-style-type: none"> ● छलफल ● भिडियो क्लिप ● प्रश्नोत्तर 	<ul style="list-style-type: none"> ● सर्पदंशको परिभाषा लेख । ● सर्पदंशबाट सुरक्षित हुने उपायहरू लेख । ● सर्पको पहिचान कसरी गर्न सकिन्छ ? ● सर्पदंशको प्राथमिक उपचारहरू केके हुन ? 	२

		१	२
<ul style="list-style-type: none"> ● बहुला कुकुरको पहिचान गर्ने ● बहुला कुकुरबाट बच्ने उपाय ● कुकुरको टोकाइबाट बच्ने सावधानी अपनाउन 	<ul style="list-style-type: none"> ● कुकुरको परिचय ● बहुला कुकुरको परिचय ● कुकुर टोकाइबाट जोगिने तरिकाहरू ● रेबिज खोप सम्बन्धि जानकारी 	<ul style="list-style-type: none"> ● पहिचान विधि ● छलफल विधि ● प्रदर्शन विधि 	<ul style="list-style-type: none"> ● बहुला कुकुर कस्तोलाई भनिन्छ ? ● बहुला कुकुरबाट बच्ने उपायहरू लेख । ● बहुला कुकुरको टोकाइ पछि गरिने प्राथमिक उपचारबारे लेख ।
<ul style="list-style-type: none"> ● स्थानीय स्तरमा आतंकित गर्ने जनावरहरूको परिचय तथा पहिचान दिन । ● आतंकित जनावरबाट जोगिन गरिने उपायहरू अपनाउन । ● आतंकित जनावरको समस्याबाट बच्न गरिने दीर्घकालीन उपाय बताउन । 	<ul style="list-style-type: none"> ● आतंकित जनावरको परिचय ● आतंकित जनावरको चित्र प्रदर्शन ● आतंकित जनावरबाट जोगिने उपाय ● आतंकित जनावरको समस्यामा गरिने दीर्घकालीन उपायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> ● चित्र प्रदर्शन ● छलफल ● समस्या समाधान विधि 	<ul style="list-style-type: none"> ● आतंकित जनावर भन्नाले के बुझिन्छ ? ● आतंकित जनावरबाट कसरी बच्न सकिन्छ ? ● आतंकित जनावरको आतंकलाई दीर्घकालीन समाधान कसरी गर्न सकिन्छ ?
<p>सुनि, बान, बान, बान</p>	<p>कुराकुरा</p>		
<p>१०</p>			

कक्षा - ७

क्र. सं.	क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धी	विषयवस्तु	शिक्षण सिकाइ विधि	मूल्याङ्कन	पाठ्यभार
१	पृष्ठ	<ul style="list-style-type: none"> बाढी के हो स्पष्टसँग बताउन बाढीको कारणबारे बताउन बाढीको असर भन्न र लेख्न बाढीबाट बच्ने उपाय छलफल गरी लेख्न र प्रस्तुत गर्न बाढीको अवलोकन गरी समस्या टिपोट गर्न 	बाढीको परिचय, कारण, असर र बच्ने उपाय	<ul style="list-style-type: none"> छलफल अवलोकन, प्रश्नोत्तर चित्राङ्कन 	<ul style="list-style-type: none"> बाढी आउनाका कुनै २ कारण लेख । तिम्रो भोगमा गरेको असरहरू लेख । 	७
२	पृष्ठ	<ul style="list-style-type: none"> आगलागी हुनाका कारणसहित कक्षामा भन्न आगलागीबाट बच्ने उपायहरू लेखी प्रस्तुत गर्न आगलागीको क्षतिबारे बताउन आगलागी प्रभावित क्षेत्रबारे साथीलाई कक्षामा बताउन 	आगलागीको कारण, बच्ने उपाय, क्षति र प्रभावित क्षेत्र	<ul style="list-style-type: none"> छलफल प्रदर्शन विधि प्रश्नोत्तर 	<ul style="list-style-type: none"> आगलागीको कारणले के हुन्छ ? भन । आगलागी भएको ठाउँमा गएपछि के गर्छौं ? उल्लेख गर । आगलागी प्रभावित क्षेत्र पहिचान गरी कक्षामा सुनाऊ । 	३
३	पृष्ठ	<ul style="list-style-type: none"> शीतलहर भनेको के हो ? बताउन शीतलहर चल्ने समय/महिना भन्न शीतलहरबाट हाम्रो गाउँघरमा कसरी बच्ने उपाय बताउन । शीतलहरको अवस्थाबारे जानकारी गराउन । 	शीतलहरको परिचय, समय रेखा, बच्ने, उपाय	<ul style="list-style-type: none"> छलफल प्रश्नोत्तर 	<ul style="list-style-type: none"> शीतलहर भनेको के हो परिचय देऊ । शीतलहरलाई मौसमी समय रेखामा तयार पारी कक्षामा देखाऊ । शीतलहरले पारेका ३ ओटा असर लेख । 	४

४	भूकम्प	<ul style="list-style-type: none"> ● भूकम्पको परिभाषा भन्न र लेख्न । ● भूकम्प आएको कसरी थाहा पाउन सकिन्छ बताउन । ● भूकम्पको सामान्य असरहरू टिपोट गरी समुहगत रूपमा कक्षामा प्रस्तुत गर्न ● भूकम्प पश्चात आउन सक्ने संकट सहित जोगिनेउपायहरू लेख्न । ● आएको भूकम्पले पुर्‍याएको क्षेत्रको सूची तयार पार्न । 	<ul style="list-style-type: none"> ● भूकम्पको परिचय ● असरहरू ● भूकम्पको चित्र ● उपायहरूको सूची 	<ul style="list-style-type: none"> ● प्रश्नोत्तर ● भ्रमण ● अवलोकन, ● चित्राङ्कन 	<ul style="list-style-type: none"> ● भूकम्पपछिको विपत्ती भल्कने कुनै चित्र बनाउ । ● भूकम्पका बेला अपनाउन सकिने सावधानीका उपायहरू लेख । 	५
५	भूकम्पको असर	<ul style="list-style-type: none"> ● ट्राफिक, ट्राफिक नियम र सिमल भन्नाले के बुझ्न सकिन्छ बताउन । ● सडक दुर्घटना को परिभाषा भन्न र लेख्न । ● सडक दुर्घटना कारणले निम्तिने असर बताउन । ● सडक दुर्घटना किन आजको मुख्य समस्याको रूपमा देखा परिरहेको छ, छलफल मार्फत प्रस्तुत गर्न । 	परिचय, कारण, समस्या		<ul style="list-style-type: none"> ● ट्राफिक नियमको पालना किन गर्नुपर्दछ ? ● जेब्रा क्रसिङ भन्नाले के बुझेका छौ मौलिक भाषामा लेख । ● के कारणले सडक दुर्घटना हुन्छ । कारण सहित सूची बनाऊ । 	

कक्षा ८

क्र. स.	सिकाइ उपलब्धी	विषयवस्तु	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन	पाठ्य भार
१	<ul style="list-style-type: none"> बाढीको परिभाषा दिन, बाढीको कारण लेख्न । बाढीको असर बुँदागत टिपोट गर्न कक्षामा प्रस्तुत गर्न । बाढीको जोखिम पहिचान गरि न्युनीकरणका उपायहरू बताउन । बाढीबाट बच्न गर्नुपर्ने पूर्वतयारीका उपायहरू बताउन । 	<ul style="list-style-type: none"> बाढीको परिभाषा, अर्थ, कारण, असरहरू, जोखिम, न्युनीकरणका उपायहरू, पूर्वतयारीका उपायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> अवलोकन छलफल, प्रश्नोत्तर चित्रसहित व्याख्या खोज विधि 	<ul style="list-style-type: none"> बाढीको परिभाषा लेख । बाढीको कुनै ५ कारणहरू लेख । बाढीको असरहरू ५ ओटा लेख कक्षाकोठामा प्रस्तुत गर । बाढीको जोखिम न्युनीकरणका कुनै ३ उपायहरू लेख । पूर्वतयारीका उपायहरूमा बढी महत्व राख्ने कुनै २ सामग्रीहरू केके हुन ? 	१
२	<ul style="list-style-type: none"> आगलागीका कारणहरू लेख्न आगलागीबाट हुने क्षतिहरू भन्न र लेख्न । आगलागीको सम्मुख क्षेत्रहरू पहिचान गरि यसबाट बच्ने उपायहरू अपनाउन 	<ul style="list-style-type: none"> आगलागीका कारणहरू, क्षति, सम्मुख क्षेत्रहरू, बच्ने उपायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> छलफल, क्षेत्र भ्रमण विधि, प्रदर्शन विधि, प्रश्नोत्तर 	<ul style="list-style-type: none"> आगलागीको कारणहरू कुनै ३ ओटा लेख । आगलागीबाट हुने क्षती कुनै ३ ओटा लेख । आगलागीको सम्मुख क्षेत्रहरूमध्ये कुनै ५ ओटा उल्लेख गर । आगलागीबाट बच्ने उपायहरू कुनै ५ ओटा लेख । आगलागीका बारे एउटा गीत तयार पार । 	१

३	<p>शीतलहर</p> <ul style="list-style-type: none"> ● शीतलहर बारे बताउन ● शीतलहरका कारण ● शीतलहरबाट पर्ने असरहरू भन्न र लेख्न ● शीतलहरबाट बच्ने उपायहरू बताउन ● शीतलहरको मौसमी समय रेखा बनाउन । ● तराई क्षेत्रमा शीतलहर बढी हुनुका कारण बताउन 	शीतलहरको परिचय, कारण, असर र यसबाट बच्ने उपायहरू र मौसमी समय रेखा	<ul style="list-style-type: none"> ● छलफल, ● प्रश्नोत्तर 	४	<ul style="list-style-type: none"> ● शीतलहर भनेको के हो? ● शीतलहरका कुनै ३ कारणहरू लेख । ● शीतलहरबाट पर्ने कुनै ५ ओटा असरहरू लेख । ● शीतलहरबाट मानव जीवनमा दखापर्ने कुनै ३ ओटा रोगहरू लेख । ● शीतलहरको मौसमी समय रेखा बनाई कक्षामा देखाऊ । ● तराई क्षेत्रमा किन शीतलहर बढी हुन्छ लेख ।
४	<p>भूकम्प</p> <ul style="list-style-type: none"> ● भूकम्पको परिभाषा ● यसको कारण बताउन ● भूकम्पका कारण पर्ने असर तथा प्रभावहरू लेख्न र प्रभावहरू लेख्न र भन्न । ● भूकम्प जेखिम क्षेत्रहरू पहिचान गरी सूची तयार गर्न । ● भूकम्पीय क्षति न्यूनीकरण गर्न अवलम्बन गर्नुपर्ने चरण र उपायहरू बताउन । ● भूकम्पपछिको खोज तथा उद्धार राहतको महत्वबारे कक्षामा प्रस्तुत गर्न । 	भूकम्पको परिचय, भौगोलिक अवस्था, कारण असर, प्रभाव, जेखिम क्षेत्रहरू न्यूनीकरणका चरणहरू, खोज तथा उद्धार राहतको महत्व	Galamy Walk Method, छलफल, क्षेत्र भ्रमण, अवलोकन, प्रश्नोत्तर	१	<ul style="list-style-type: none"> ● भूकम्प भनेको के हो ? ● भूकम्प जाने कारण के हो लेख । ● भूकम्पका कारण हुने असरहरू केके हुन ? कुनै असरहरू लेख । ● भूकम्पीय जेखिम क्षेत्रहरू कुनकुन हुन ? कुनै ५ ओटा लेख । ● भूकम्पीय क्षति न्यूनीकरण गर्न अवलम्बन गर्ने चरणहरू लेखी प्रत्येक २-२ ओटा बुँदाहरू लेख । ● भूकम्प पछि खोज तथा उद्धारको मुख्य काम के हो ? ● राहतले भूकम्प पीडितलाई केकेमा सहयोग हुन्छ ? कुनै २ अटा लेख ।

५	सडक दुर्घटनाको कारणहरू बताउनु । सडक दुर्घटना नियन्त्रणका उपायहरू भन्नु र लेख्नु । ट्राफिक नियमको महत्त्व भन्नु, सडक बत्तीको प्रयोग गर्ने तरिका भन्नु र पालना गर्ने ।	सडक दुर्घटना, यसका कारणहरू, नियन्त्रणका उपायहरू, ट्राफिक नियम र यसको महत्त्व, सडक बत्ती		७
४	जनावर आतङ्कको परिभाषा दिन । घरपालुवा जनावरको कारणबाट देखापर्ने समस्याहरू बताउनु । सर्पको टोकाइबाट बच्ने उपायहरू बताउनु कुन वन्यजन्तुले बढी आक्रमण गर्छन् बताउनु ।	जनावर आतङ्कको परिचय, परिभाषा, आक्रमक जनावरहरू घरपालुवा जनावर र यसबाट देखा पर्ने समस्याहरू, सर्पको टोकाइ र यसबाट बच्ने उपायहरू	छलफल, अवलोकन, प्रश्नोत्तर, क्षेत्रभ्रमण अनुसन्धान	१
५	कोरेन्ट सर्पको अर्थ बताउनु कोरेन्ट सर्प हुनुका कारणहरू लेख्नु र भन्नु । कोरेन्ट सर्पबाट हुने क्षति तथा असरहरू बताउनु । कोरेन्ट सर्प प्रभावित क्षेत्रको पहिचान गर्ने । कोरेन्ट सर्पबाट बच्ने र न्यूनीकरणका उपायहरू बताउनु ।	कोरेन्ट सर्पको अर्थ, यसका कारणहरू, यसबाट हुने क्षति तथा असरहरू प्रभावित क्षेत्र र यसबाट बच्ने तथा न्यूनीकरणका उपायहरू		३